

EŻAMIJIET ANNWALI TA' L-SKEJJEL SEKONDARJI 2005

Taqsim ta' l-Assessjar Edukattiv - Diviżjoni ta' l-Edukazzjoni

It-Tieni Sena

STORJA

Hin: Siegħa u Nofs

Isem: _____

Kassi: _____

TAQSIMA 1 - STUDJU DWAR L-ISTORJA

1.1 Liema **tlieta** minn dawn huma sorsi primarji.

- (i) il-ħaġra ta' Majmuna
- (ii) il-ktieb *Ġrajjet Malta*, it-Tieni Ktieb
- (iii) il-Kappella ta' Hal Millieri
- (iv) video dwar il-Kruċjati
- (v) mudell ta' l-Imdina
- (vi) ittri ta' La Valette lill-Papa qabel l-Assedju l-Kbir (3)

1.2 Aghmel sing taht **iż-żewġ konsegwenzi** (riżultati) tal-miġja tal-Konti Ruġġieru f'Malta fl-1091.

- (i) Bil-mod il-mod reġgħet bdiet diehla r-Religjon Nisranija fost il-Maltin.
- (ii) Il-gzejjer Maltin għaddew taht il-ħakma ta' l-Aragonizi.
- (iii) Il-Konti ħalla lill-Gharab imexxu l-gzejjer Maltin.
- (iv) Il-gzejjer Maltin bdew jitmexxew mill-Komun.
- (v) Il-Maltin waqqfu d-dejma biex jehduha kontra Monroy. (2)

1.3 Qiegħed numru minn 2 sa 6 biex turi kif sehhew wara xulxin dawn il-ġrajjet mill-istorja medjevali ta' Malta. L-ewwel waħda hi mogħtija bħala eżempju.

1	Malta waqgħet f'idejn l-Aragonizi.	
2	Malta waqgħet f'idejn l-Anġuvini	
3	Il-Konti Ruġġieru ħabat għal u ħataf il-gzejjer Maltin	1
4	La Valette sar Gran Mastru ta' l-Ordni.	
5	Il-Forti Sant'Jiermu waqgħet f'idejn it-Torok.	
6	Ruġġieru II għaqqad il-gzejjer Maltin ma' Sqallija	

(5 x 1 = 5 marki)

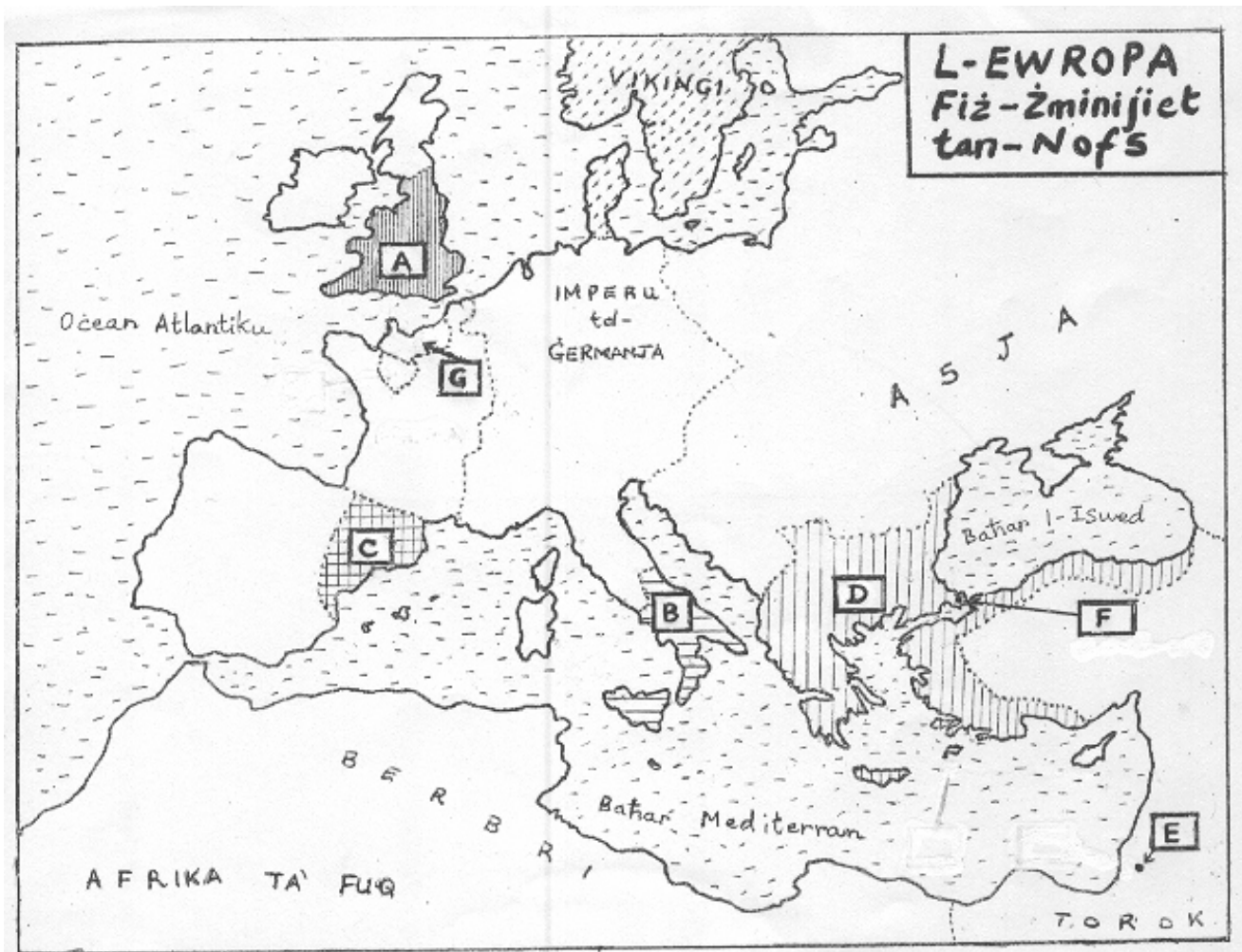
1.4 Aghmel sing taht **tlieta** minn dawn li taw sehem fis-sejbiet il-kbar fl-aħħar żmien tal-Medjuevu:

Kristoforu Kolombu, il-Konti Ruġġieru, Leonardo da Vinci, Vasco da Gama, l-Imperatur Karlu V, is-Sultan Fonzu V, Il-Kursar Dragut, l-Isqof Ġilbertu (3)

(Total ta' Taqsima 1 = 13-il marka)

TASIMA 2 - STUDJU DWAR L-ISFOND ĠENERALI TA' L-ISTORJA

2. Hares sewwa lejn il-mappa u wara wieġeb il-mistoqsijiet dwarha.

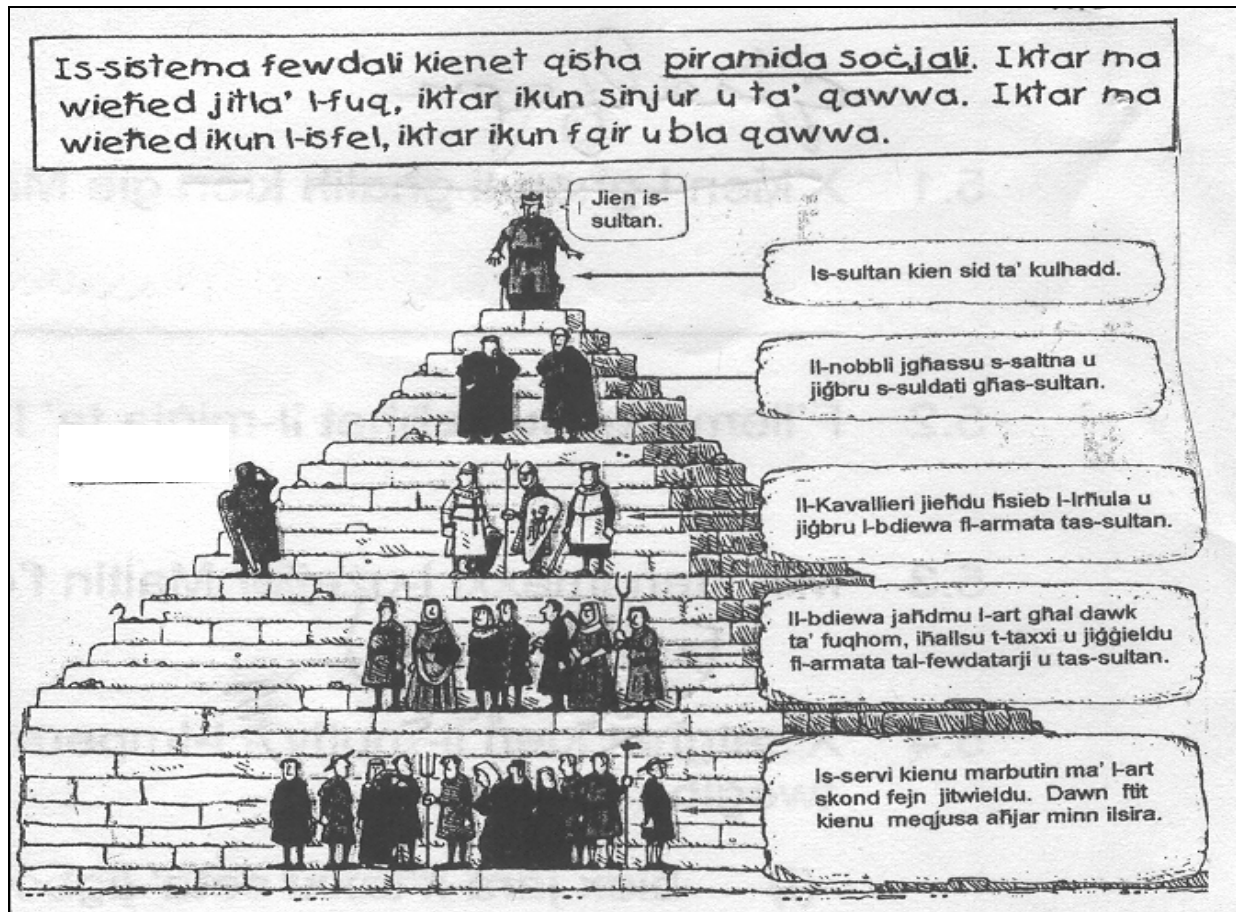

Aghmel sing taht it-twegiba t-tajba billi turi li taf l-isem tal-post indikati bl-ittri minn A sa E fuq il-mappa. L-ittra A hi moghtija bhala eżempju.

- 2.1 A - Saltna li rebhu n-Normanni fl-1066: (*Franza, Inghilterra, Ġermanja, Palestina*)
- 2.2 B - Kif kienet magħrufa s-saltna ta' Ruġġieru II: (*Saltna ta' Sqallija, Saltna tal-Pulja, Saltna ta' Ġenwa, Saltna ta' Kapua*)
- 2.3 C - Waħda mis-Saltniet fi Spanja: (*Akri, Anġu, Aragona, Lombardija*)
- 2.4 D - Isem ieħor għall-Imperu Ruman tal-Lvant: (*Imperu Għarbi, Imperu Grieg, l-Art Imqaddsa, Imperu Biżantin*)
- 2.5 E - Il-belt li rebhu l-Kruċjati Nsara minn idejn it-Torok: (*Ġerusalemm, Kostantinopli, Barcellona, Palermu*)
- 2.6 F - Il-Belt li ntrebhet mit-Torok fl-1453 u bidlulha isimha għal Istanbul: (*Ġerusalemm, Aten, Damasku, Kostantinopli*)
- 2.7 G - L-art fi Franza fejn marru jghixu l-Vikingi: (*Normandija, Aragona, Anġu, Armenja*)

(6 x 1 = 6 marki)

3. Hares sewwa lejn dan is-sors u wara wieġeb iil-mistoqsijiet dwaru.

- 3.1 Il-piramida turina kif kienet tinqasam is-soċjetà fi żmien il- _____ (2)
- 3.2 Is-sultan kien iqassam partijiet mis-saltna lill- _____ (2)
- 3.3 L-art li kienu jirċievu minghand is-sultan kienet tissejjaħ _____ (2)
- 3.4 (i) L-aktar li kienu jbatu f'din is-sistema soċjali kienu l- _____ (2)
- (ii) Semmi **żewġ** dmirijiet li kellhom dawn b'din is-sistema soċjali.
- _____ (2)
- _____ (2)
- 3.5 Aghmel sing taht it-tweġiba t-tajba. L-ittra (ċ) fiha **żewġ** tweġibiet tajbin.
- (a) L-irvell tal-Maltin kontra Gonsalvo Monroy jurina. . .
- (i) li l-Maltin riedu jsiru indipendenti.
 - (ii) li l-Maltin riedu li jiġu Malta l-Kavallieri ta' San Ġwann.
 - (iii) li l-Maltin ma ridux jibqghu jitmexxew mis-sidien fewdutarji. (2)
- (b) Biex jehilsu mit-tmexxija ta' Monroy, il-Maltin kellhom. . .
- (i) jiġbru minn flushom 30,000 fforin għal Monroy.
 - (ii) iwaqqfu d-dejma biex ikeċċu lil Monroy minn Malta.
 - (iii) jitolbu lis-Sultan Fonzu V jibghatilhom soldati minn Sqallija. (2)

(ċ) Is-sultan Fonzu wara l-irvell ta lill-Maltin il-Manja Karta tal-Helsien. **ŻEWĠ** drittijiet li kisbu l-Maltin permezz ta' dan id-dokument kienu. . .

- (i) li l-gżejjer Maltin jitmexxew mill-Komun.
- (ii) li l-Imdina tibda tissejjah *Medina Notabile*.
- (iii) li Malta tingħata lill-Kavallieri ta' San Ġwann.
- (iv) li l-Birgu ssir il-belt kapitali ta' Malta flok l-Imdina.

(2 x 2 = 4)

(Total = 20 marks)

(Total ta' Taqsima 2 = 26 marka)

TAQSIMA 3 - STUDJU DWAR IT-TMEXXIJA POLITIKA TA' MALTA MEDJEVALI

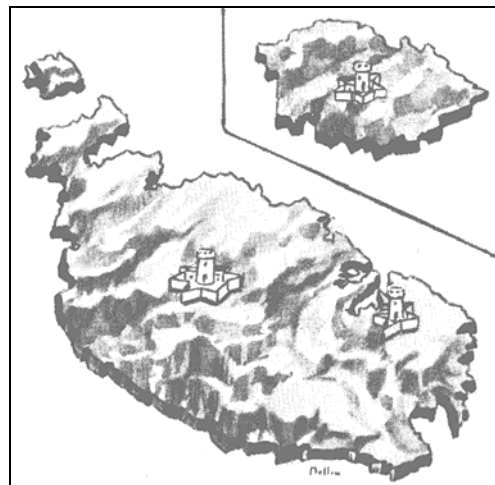
4. Qabbel l-ewwel kolonna mat-tieni kolonna billi tikteb in-numri minn 2 sa 7. L-ewwel waħda hi mogħtija bħala eżempju.

1	Il-Konti Ruġġieru		ta l-gżejjer Maltin lill-Kavallieri.
2	Federiku II		mexxa lill-Kavallieri u l-Maltin fl-Assedju l-Kbir.
3	Ruġġieru II	1	ħalla lill-Qajd u l-kbarat Gharab imexxu l-gżejjer wara li rebħuhom fl-1091.
4	La Valette		għaqqad il-gżejjer Maltin mas-Saltina ta' Sqallija.
5	Karlu V		ta l-gżejjer bħala fewdu lil Gonsalvu Monroy.
6	Il-Ħakem		ordna t-tkeċċija tal-Misilmin mill-gżejjer Maltin.
7	Fonzu V		kien kap tal-Kunsill Popolari li kien jiltaqa' fl-Imdina.

(6 x 1 = 6 marki)

5. Aqra din is-silta u wara wieġeb il-mistoqsijiet dwarha.

L-Isqof Ġilbertu ntbagħat Malta mill-imperatur Federiku II fl-1241 biex jagħmel ċensiment, jiġifieri sħarriġ dwar l-għadd tan-nies fil-gżejjer. Ġilbertu innota li l-għadd ta' Misilmin kien iżjed mill-Insara f'Malta, fil-waqt li f'Għawdex kien bil-maqlub. Hu semma li f'Malta kien hawn numru żgħir ta' familji Lhud. Studjużi ta' l-istorja medjevali però jsostnu li parti mid-dokument li kien juri l-għadd ta' l-insara f'Malta ma kienx jinqara ċar biżżejjed. Għalhekk jista' jkun li n-numru ta' Insara f'Malta kien fil-fatt iżjed minn dak tal-Misilmin.

Fis-seklu tlethax, l-irhula Maltin kienu iżgħar u mferrxin l-aktar lejn in-naħa t'isfel ta' Malta. Postijiet iffortifikati kien hawn tlieta: l-Imdina, il-Kastell tal-Birgu u l-Kastell t'Għawdex. F'dak iż-żmien, l-imperatur Federiku kien iżomm falkunieri peress li l-gżejjer Maltin kienu magħrufa għat-trobbija tal-falkuni. Dawn l-annimali kienu meħtieġa għall-kaċċa ta' annimali u tjur peress li l-kaċċa kienet waħda mill-interessi ewlenin tas-slaten u n-nobbli fewdatarji, fl-Ewropa kollha.

5.1 Għalfejn kien ġie Malta l-Isqof Ġilbertu?

_____ (2)

5.2 F'liema seklu seħhet il-miġja ta' l-Isqof Ġilbertu f'Malta? _____ (1)

5.3 Min kien imexxi l-gżejjer Maltin f'dak iż-żmien? _____ (1)

5.4 X'seta' kien il-**motiv** (raġuni) li l-Imperatur baġhat l-Isqof Ġilbertu f'Malta. Aghmel sing taht it-tweġiba t-tajba.

(i) biex jara x'taxxi seta' jiġbor minn fuq il-Maltin.

(ii) biex jiġbor armata ta' suldati Maltin.

(iii) biex jibgħat Sqallin jiġu jgħixu f'Malta.

(iv) biex jibgħat qamħ bi prezz irħis lill-Maltin. (2)

5.5 Liema **tliet** reliġjonijiet sab l-Isqof Ġilbertu hawn Malta?

_____ (3)

5.6 (i) Liema kienu l-aktar **tliet** postijiet meqjusa importanti f'dak iż-żmien?

_____ (3)

(ii) Għaliex taħseb li kienu importanti?

_____ (2)

5.7 (i) Għal x'hiex kien juża 'l-gżejjer Maltin l-imperatur Federiku?

_____ (2)

(ii) Għaliex kien jagħmel dan?

_____ (2)

5.8 Federiku II kien ordna t-tkeċċija tal-Misilmin mis-Saltna ta' Sqallija wara li dawn kienu qamu f'irvell kontrih. X'**konegwenza** (effett) taħseb li setgħet kellha din l-ordni tas-sultan fuq il-gżejjer Maltin. Aghżel t-twegiba t-tajba minn dawn:

- (i) Il-Misilmin f'Malta talbu maħfra u Federiku halliehom iġixu hawn.
- (ii) Il-Misilmin tkeċċew mill-gżejjer Maltin ukoll.
- (iii) Il-Misilmin ta' Malta setgħu jibqgħu hawn iżda jhallsu taxxa għolja. (2)

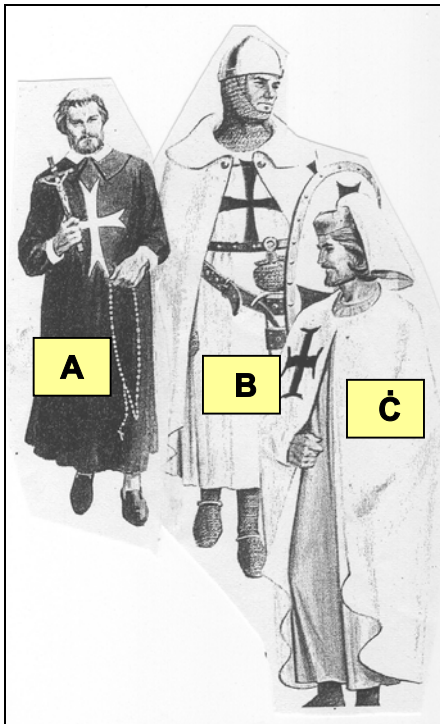
(Total = 20 marka)

(Total ta' taqsima 3 = 26 marka)

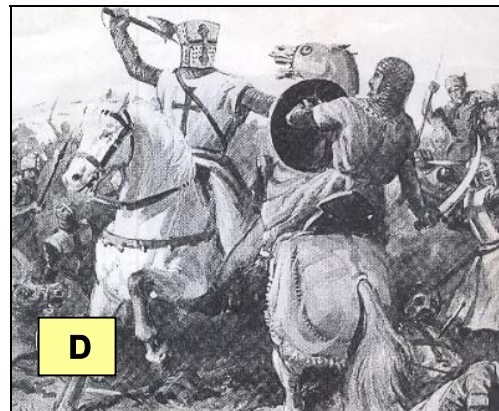
TAQSIMA 4 - STUDJU DWAR L-ORDNI TA' SAN ĠWANN U L-ASSEDJU L-KBIR

6. Hares sewwa lejn dawn is-sorsi u wara wieġeb il-mistoqsijiet dwarhom.

L-istampa 1 taht turi **tliet** ordnijiet ta' Kavallieri li twaqqfu fil-Palestina fis-seklu 12 biex jiddefendu l-Art Imqaddsa mill-Misilmin.

Stampa 1

Stampa 2

6.1 (i) Liema minn dawn il-Kavallieri kien msieheb fl-Ordni ta' San Ġwann? (1)
Aghmel ċirku madwar l-ittra t-tajba: (A, B jew Ċ)

(ii) Għid minn x'hiex għaraftu? _____ (2)

6.2 Stampa 2 turi battalja bejn il-Kavallieri Nsara u (*s-Saraċini, l-fundamentalisti, t taliban*). (1)

6.3 Dawn il-gwerer kienu saru fil-Palestina biex _____

(2)

- 6.4 L-imsiehba fl-Ordni ta' San Ġwann twaqqfu bhala infermieri biex _____ (2)
- 6.5 Iktar tard dawn l-infermiera saru wkoll Kavallieri biex _____ (2)
- 6.6 Wara mitejn sena jaħkmu fuq (*Kreta, Ċipru, Rodi, Ibiża*), l-Kavallieri ta' San Ġwann tkeċċew mis-Sultan (*Tankredi, Muhammed, Sulejman, Saladin*) tat-Turkija. (2)
- 6.7 L-ewwel Granmastru ta' l-Ordni f'Malta kien (*L'Isle Adam, La Valette, D'Homedes*) filwaqt li l-Granmastru fi żmien l-Assedju l-Kbir kien _____ (2)
- 6.8 Semmi ŻEWĠ bidliet għall-aħjar li ġabu magħhom il-Kavallieri f'Malta.
- (i) _____ (2)
- (ii) _____ (2)
- 6.9 Xi ġrajja kienet seħħet f'Għawdex fl-1551 li ħalliet konsegwenzi kbar fuq dik il-gżira għal bosta snin wara? _____ (2)

(Total = 20 marka)

(Total ta' Taqsima 4 = 20 marka)

TAQSIMA 5 - EŻERĊIZZJU DWAR KITBA FIT-TUL

7. Ikteb fil-tul dwar WIEHED minn dawn it-temi.

- 7.1 Immagina li int bidwi tgħix fil-Medjuevu. Ikteb dwar il-ħajja ta' kuljum tiegħek, ta' familtek u ta' bdiewa oħra bhalek f'dak iż-żmien.
- 7.2 X'kienet id-dejma? Kif kienu jorganizzawha l-Maltin tas-seklu 15?
- 7.3 X'bidliet kbar saru fl-Ewropa fi żmien ir-Rinaxximent ?
- 7.4 Iddeskrivi l-ġrajjet ewlenin li seħħew matul l-Assedju l-Kbir ta' l-1565.

[illegible]

(Total ta' Taqsimasi 5 = 15-il marka)